

1876
Kassa

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz
hozzárva és ritkább
postán:
Egész évre ... 6 frt
Félévre ... 3 ..
HIRDETÉSEK
postai-szolgálat 5 krajczárjával.
NYILTTÉRBEN
nincs a kívánt számmal.

A lap megjelölés
minden vasárnap.

KASSAI LAPOK.

**Politikai, közgazdasági, társadalmi és irodalmi
HETILAP.**

Szerkesztőségi iroda:
Füzet u. 35. sz. 11-ik
emelet.
Irodai és lap-vezényelést illető
küldemények intézkedik.

Bérmestelen levelek
el nem fogadjanak és kéziratok
vissza nem küldetnek.

A kezeltetűlő
kijelentések a klasszikus
**Mauver Adolf könyv-
kereskedésébe**
szállnak.

22. szám.

Kassa, 1877. június 3.

I. évfolyam.

A helyzetről. (Júnus 1.)

A conservatismus még sehol nem szőgyentette meg annyira hagyományos irányát, mint ez időszerűt Franciaországban, hol maga a senatus, mely Thiers szerint az alkotmányos jogfolytonosság fenntartására van hivatva, a kamarák feloszlatását ezéző tevékenységével az ultramontan kormány legfőbb gyáuját igyekszik valósítani. Tagadhatlan, hogy az államformának megváltoztatása még a „sufrage universel”-től is függ; de vajon már maga azon körülmény, hogy 5—6 évi tövös működés sikere, a gépiesen mozgatható tömegtől függ, nem szomorú tényemény-e? A francia zűg sem nem jobb, sem nem rosszabb, mint bármely tömeg, ennek pedig a politikai életben egyéb alternatívája van: vagy feltétlen szabadság, vagy személyes tekintélyből folyó hatalomszó. Jelenleg a „gloire” földjén esz egy tekintély van: a köztársaság elnöke, Minthogy pedig Mac-Mahon a monarchikus rendszernek, és valószínűleg a bonapartismusnak még van nyerve, személyes tekintélyének merlegelőhőrsával előrelátólag a népszavazást eszközölésénél nem a köztársaság érdekében fog működni. Ez azon körülmény, mely a német és olasz kabineteit mozdító tevékenysége készíti, mert igen jól tudják, hogy míg a köztársaság valódi záloga volt a külkénekek, addig az ultramontanok által létrehozandó személyes regime a felforgatás rendszerévé kell hogy legyen. Egyébiránt a nemes terv nem minden akadály nélkül fog valósulni és habár az orosz szemfényvesztés azt látszik bizonyítani, hogy Európa népei és kormányai lefargikus állapotban trespnek, még is van egy pont, melynél a telenség megszünik és ez: ama torlasz, melyet a sötétség emel és a szabadság és haladás napja ellenében emelni törekednek. Egyelőre nagy megnyugtatóra szolgálhat minden szabadelvű embernek, hogy a francia államesény sem bent, sem pedig kívül nem szülte azon eredményt, melyet a 16-ik május hősei vártak, mert leszámitva egy néhány tucatnyi prefektust, Broglie herceg ukázi nem nagy vizsgálagra találnak, sőt maga Décazes herceg is, a ki előbb forral vált ki a Jules-Simon miniszteriumból és az új regine alatt is megtartotta a külügyi tárczát, már beadta lemondását.

A francia események azonban nem tartoztatják a panszív törökvesek áradásának pusztító hatalmát. Rieger László, a cseh Millett megirigyelvén a horvát tüntetések dióségét, jónak látta szintén egy kis tüntetést ismertetni, felirat alakjában, melyet a moszkvai szlav-bizottság elnökehez küldött. Hogy mit tartalmaz az azon felirat, felesleges részletezni, de amnyi tény, hogy a bécsi kormány eber szemmel kísérte a cseh mozgalmakat, sőt a mint a bécsi lapokból látni, a szükséges intézkedések is megtették. Egyébiránt az orosz hadseregben kitűnt katonai farrongás azt bizonyítja, hogy a „panszlavismusban” sem mind arany, a mi fénylik, és ha a hónapok óta megkezdett actio még néhány hétig folytatódik, Rieger uramnak alig ha kedvek lesz hosiánat énekelni az ölbányák rendszerének dióségére.

De bármily irányt vegyennek is az események, amnyi tény, hogy Andrassy eddigelő még mit sem mulasztott és politikájá mindenestől több öpizmatlan tanusit mint azoké, kik, már hónapokkal ezelőt szerették volna megkezdeni a harczot és szákség nélkül néhány milliónyi teherit rónni a monarchia vállaira!

A harczterről.

Konstantinápoly, május 26. Batumból tájérik 25-éről, hogy Mukhtar basa Erzerum felől, Hassan basa pedig innen Batumból egyidejűleg közös támadást szándékoznak intézni az oroszok ellen, kik megdöbögött gyorsasággal nyomulnak Erzerum felé. A helyzet rendkívül válságos. — A requiziók elrendelvényen, a nagyvezér és a miniszterek összes lovakait átadják a hadügyminiszternek, s a tisztviselő, tábornokok és katonatisztek felhívattak a polda követségére. A lótalajdonosok, kik lovakait eltitkolják, vagy eladják, szigorúan büntetettek.

Konstantinápoly, máj. 26. Hivatalos jelentések szerint a manifesztó néhány megmondolatan által követelttel el; a kormány hasonló eseménielőnyek megállása végett ezen demonstratio előnyökkel megfizetendő. — A német követ ma nyújtotta át a szultánnak megbízó levelet. — A persz követ Sáfet basának egy jegyzékét nyújtott át, melyben kijelentik, hogy a persz kormány a Törökország iránti barátságos viszonyokat fenm fogja tartani, a mely a nagy mohamedán népeket egymashoz esztőlje.

Konstantinápoly, máj. 26. Az oroszok alább-hagytak Karsz erődinek bombázásával. Orosz csapatok folyvást nyomulnak elő Erzerum irányába; esztai várnak. Az orosz jobb szárny Olti előtt áll, a balszárny Vanban. Az oroszok Batum alatt a török tábor előtt hirt akartak verni, de visszatarították.

Szentpétervár, május 27. Mihály nagyhercegnek egy 26-iki távirata ezt jelenti: Az Ardlyk mellett e 16-23-án a törökök mintegy 3000 emberrel tettek partra. Egy kozák hadosztály küldetett ellenük. A kubáni csapatok tovább nyomulnak megzselláni a hegyzorosoktat. Dorel tábornok Zime mellett ismét esztalított a derékhadhoz.

Bécs, május 27. Az erzerumi felhárdzásból máj. 24-iki kelettel a következőket sgrgyónyk: Mukhtar basa Oltin át visszavonult 30 ezer fegyveres seregszótáron a Kanly-Dag. Sorghany-dag és Bej-Achaldaha dőlőfőiben áll. A török csapatok balszárnya Ardanus és Penekyordbe, a balszárny tartaléka pedig Oltinba nyulnak. Ardahan esztete a vidék lakosságát kozt fájalmás, de áldozatkész szenziót keltett. Az oroszok Ardahanból lassan előnyomulnak. Erzerumban a közlekedés nagyon meg nehezítve.

Turn-Severin, május 27. A dunazár Adakal alatt Abdul Kerim basa parancsára ma meg lön szétlaktatva. A törökök csapatokat állítottak fel a Timok torkolata közelében.

Dakarot, máj. 27. A papirpénz kibocsátására vonatkozó törvényjavaslat különböző alapos ellenvetésre talál, nevezetesen, mert Románia évi fizetése a külföldre 55 milliót tesznek. — A senatus Glyka Demeter kigázott tett a „király” szó ellen, esztőlje Szuchem-Kale felől az Abházis beszedést a senatus esztalokozott Glyka nevéhez. — Az izraeliták az ország több vidékén gyűjtösekkel rendeztek a román sobesültek javára.

Konstantinápoly, május 27. Fazli basa, Szuchem-Kale parancsnokának egy sgrgyöne jelenti: Egy 330 katonából álló lovas század erdély (Adler, esztőlje Szuchem-Kale felől az Abházis mellett a cserkesz határon) megtámadta; a csapatok tüzrésszel állt támogatva, az oroszokat megyerített, melyek 200 holtat hagytak hátra; Adler vasa elpusztított; a lovas század visszatarit Szuchem-Kaleba. — A koldi öszezitkosz alkalmával Szuchem-Kale közelében az abháziták 300 orosz megölték.

Konstantinápolyi forrongásról a porta a következőkben tudta ki: Az Ardahan elestéről szoló hírek a főváros számos lakosában, kik Ardahanból valók, agóhadalmat ébresztettek; azok küldöttségét megjelent a kamrában s kijelenté, hogy

minden áldozatra kész, de a kamra figyelmét föl kell hívnia a kis-ázsiai hadsereg állapotára. Mintán a kamra elfogadta a küldöttséget s tudomást vett hazafias aggodalmáról, azzal megértette, hogy a kormány semmit sem fog elmulasztani, hogy a hadsereg magaslátan álljon, s hogy a hadsereg 6 Pölösge és a kormány legközelebbi gondoskodásának tárgyát képezi. A legjobb szolgálat, melyet a pillanatban a hazának lehetni, abból áll, hogy teljes bizalom helyzetessék a kormány, s a nemzet hivatalos és felelős képviselőinek önfeláldozásában és önmegtartóztatásában. E feleletre a küldöttség s az azt kísérő nagy népesség visszavonult e felelettel: „Ejjen a szultán 6 Pölösge!” — Mai sgrgyónyk szerint a mozgalmat már beszedésedott. Redif basa ellen történtek ugyan újabb tüntetések, de a sejk-ul-islam felszólította a hodosikat, hogy nyugtassák meg a sőtákat. Több hadsza tanítványait egyúttal mint önkényes az ázsiai hadszerterre meggy. — A szultán megkegyelmeztet azon számbúrtóknak, kik tataly Murad örszoktetsi kísérleteiben részt vettek. — A keresztények besorozása a hadseregbe már legközelebb kezdetét veszi; 200,000 névvel zornak a keresztények kontingensed.

Bécs, május 27. Orsovából jelentik, hogy a „Szednyer” gőzös ma 123 szerb katonákkal hozott oda, 120-nak rendes utavélt, s azt mondják, hogy hazautaznak. Uvábbí rendelték letartóztatják őket. Turn-Severinbe 4000 orosz vonult be. A gurgyevoei s a Russeukál szentokzi szigeteken levő orosz útegek megkezdtek az ágyúzást.

Bukareva, máj. 27. Wojtomoszki gróf ezredes összehesztívés mint elmondított; más 31 tísz Krajovában agyonvették, Foltseben a cserkeszok közt szintén összehesztívés fedettedet fel, ezek ugyanis kizsidik tölénykököt a golyókat. Az orosz hadseregben általában messzeszagó összehesztívés van elterjedve.

Páris, május 27. Valamennyi nagy megerősít azon hírt, hogy az olasz király Mac-Mahonhoz levelet intézett, mely a legsúlyosabb biztosítosokat tartalmazza.

Konstantinápoly, május 27. Az ostromállapot a követségekdel notifikáltott; — Moukhtar basának egy folyó hó 25-éről kelt sgrgyöne konstátálja az oroszoknak előnyomulását a pontokon, jelent továbbá kisebb összehesztívéseket, melyek a törökök javára viltattak, névszerint Karsz előtt; erösztik, miszerint az oroszok Karsz ostrománál 6000 embert vesztettek. (A sgrgyöne hibásan küldetett, t. i. szerinte Karsz börtövelett.) Az oroszoknál agyulharadás is volt egy török montiorral Russeukál, hol az orosz tüzréssz vörösegot szavoltott.

„A „P. L.” egyik harezitri tudósítójának 29-en kelt persz sgrgyöne szerint Ardahan nak a törökök által történt újabb bevétele, hivatalosan eröszteltet Ismail basa 40000 kardí lovassal eröszteltet előbbre hatolt. Az oroszok kísérlete, hogy trállítsák a Dumaz titkölonyok, meglúsítottak. Az egyiptomi segélyesapatok, Hassan herceg parancsnokával alatt Alexandriában hajóra kelt.

Konstantinápoly, máj. 29. Szuchem-Kaléból jelentik: A törökök bevették Zil erődöt s az oroszok visszavonultak. Abházis egész partvidékét odahagytták az orosz csapatok. A török és orosz közötti csatározások folytak különösen Karsz alatt. Alsereg környékén. — Ardahan visszafoglalása meg nem nyert hivatalos megerősítést. (De igen. Szerk.)

Egy világboldogító terv és a polgári iskola.

Közintézetek között talán egy sines mely amnyi és oly sok oldalról lett volna megtámadva, mint a polgári iskola. De még egy sines, melyet annyianval értenek, hogy sokféle terv tartalmait és agyuhologitani alkarnak. Ez iskolát mindenki bílnaknak tekinti, melyet megtámadni, sárral dobálni lehet, sőt szükséges. Ha egy, a polgári iskolákat ismerő és ezelfjúkkal tisztában levő ember figyelmével kísérő azon támadásoktat, melyek ez intézmény ellen ifidokán meggyújtóztatnak, megvetekintni azon tervekkel, melyek szerint egyes világboldogító a polgári iskolákat atalaktani akarják: lehetlen, hogy szanalmat ne érezen emet vizet rostával meríteni akaró gyász vizetök prometheusi kinjai felett. Avazny nem számlarona múlt-e azt látni, hogy valaki képtelen tervek kovásolásra

fordítja idejét, anélkül, hogy azon intézmények csak sejtene is rendelkezését, ezáltal, melynek számára 6 tereket készit.

Nem számítanak az alkalmatlan mindazon vadak és tervetköl foglalkozni, melyek a polgári iskolákat illetőleg különböző időben felhozták, mert ez nagyon messze elvontba kiüztött ezendulok. Legyen elég most csak annyit megemlíteni, hogy mind a tervvezetők és vádalkó azon senki által be nem bizonyított téves feltevésből indulnak ki, hogy a polgári iskolák jelenléti szervezeteik mellett ezülnék meg nem jelenik. Ha azonban megkérdezzük ezen eszményig tervvezetőket, hogy ugyan mi ezója van lát annak a polgári iskolának, bevallják, hogy nem tudják vagy felelő nélkül hagyják, de azért csak tervvezetők. Hogy a tereket mindig esztortotok mondanak, az természetes.

Igy történt az a helybeli klerikálisipar szabadlevi kormánypartisagot szinlelő közönyölés. Ama lap egyik számban ugyanis valami félreismerést langesz *) kifogya a Kvarterizációból, pletykákból és moralismusból ismet a tanügygyel karván foglalkozni — (mi ugyan nem tudjuk, hogy mikor és hol foglalkozt meg a szent tanügygyel, hancs a karesnak is utzai pletykák közléset nem nevezni az illető tanügygyel való foglalkozásnak) — azon világhölözött felvilágoszt tette. — (nem tudjuk nem kerr-től szabadalmán) — hogy összes penzügyi és társadalmi hajának orvosolhatók lesznek az által, ha a községi elemi iskolákat vagy legalább azok egyharmadát és a polgári iskolákat istenileg iparos tanulókat készpé intézetekké **) változtatjuk a la Paris.

Sajnáljuk, de ki kell nyilatkoztatnunk, hogy mi eme tervet nemcsak oly esodatóval erővel felruháztunk nem hisszük, mint azt erővel jóslatja, de határozottan rosznak, paedagogia elleni irányításnak és anyagilag kivételének tartjuk. Rosznak és paedagogia ellenesnek tartjuk azért, mert tapasztalásból tudjuk, hogy semmi is úgy a munkát sem lehet megkezdvelni az által, ha korábban ismeretjük meg annak fúradalmával a növekedni, mint testi és értelmi fejlettsége megengedi. A nevelésintézmény helyes felállítását, hogy tereket készit kell a nevelésintézmény munkaszereit, szorgalmas emberként nevelni, kor sem szabad úgy értelmezni, hogy a még kis-korú, fejletlen gyermekek testi fejlettsége megaladó munkák végzetésével hanyaragassuk. Mi egyáltalán nem tudjuk elhitetni magunkkal azt, hogy az által fogunk szorgalmas és munkás pedagógusokat nevelni, ha már 6 éves korukban, — mint ezt ama tervgatók óhajtaná, — porolyt, fúrészt stb. adunk növekedni kezbe s ezáltal oly terhes munkák végzésére kényszerítjük, melyek arra igen is alkalmasak, hogy nyomorokká

tegyék, de nem arra, hogy testük összhangzatos fejlődését elősegítsék és a munkát megkezdvelésére is, hogy talán egy vagy több iparig rendezésre s az előre kiható tanításra már a 6 éves kortól kezdve nem érve vezet?

Felreoltés kikerülése végett kijelentjük, hogy mi korántsem vagyunk ellenségei a munkának Munkás és szorgalmas nevelésnek ellenünk az óhajuk is épen ezért tartjuk költségesnek az új istenyetelének eltiltatását, melyek épen ellenkező eredményt hoznának létre.

Nékián korint sem az a bajunk, hogy iparosunk gazdának, kereskedőnek nem elég korán kezdik meg pályájuk gyakorlatát, de épen az, hogy túlságos hamar lépnek gyakorlati pályára s anélkül, hogy előbb a szükséges elemelt kiképzést megsezerették volna. Ezért hangzik fel minduntalan a jogos panasz, hogy kereskedelmünk, iparunk, gazdaságunk nem bír lábra kapni. Ezért van annyi kaptát elhanyagolt eszmáink, gyalyolt megszokott ázsalosnak.

De még azon esoban is, ha ama terv oly jó lenne, mint a miyen része, akkor sem utánaohlatunk ezáltal a tanácsot, kor sem utánaohlatunk Páris, mert erre anyagilag is képtelenek vagyunk. Igaz ugyan, hogy ama terv gyártója azt állítja, hogy iskoláinknak az ő terv szerinti való átállításra figyelműnk is elég méltó költség-többlet okozna. Azonban ezen lepot kaptát állítás sem érdemel több figyelmet a többlet költség-többlet tudjuk, hogy minő adatokra támaszkodott ezikkőre állítás világgá bocsátásánál, de azt tudjuk, hogy a helybeli felsőbb-iparpartonál évenként 13 ezer forintjába kerül az államnak, pedig még a vas ipar sinest teljes képviselése 280 millió államháztartás részese s bizonyos mértékig kétszer annyit a fantazie egyesület is költ re, pedig csak a harisnya szövését tűzte ki feladatát. Már csak ezen adatok is elégesegek arra, hogy átlassa mindenké, hogy iskolánk oly való módon átállításra legyözhetlen anyagi akadályokba ütközik. Bontjuk meg, hogy tervetlőn akarja az eszmávarrást stb. csak elméletileg taníttatni, hanem óhajtaná legalább egy műhelyt felállíttatni és felszereltetni minden iparig számára.

Ha még tekintetbe vesszük helyi viszonyainkat is és megmondjuk, hogy tervetlő az elméleti tanítás roszsága akárcza a tanácsok kivetel nélkül iparosokká nevelni, akikből aztan kész kereskedők is lennének (ugy látszik az illető nem tudja, hogy iparos és kereskedő különbözik s hogy a kereskedő ipar egy koll szakmájára készülni, mint az iparosnak), ha tekintjük azt a körülményt, hogy nálunk először hosszú ideje a gyermekek megtanítanak; akkor átítjük, hogy mily képtelenség így tervet csak ajánlani is.

Ha a tervnek és a polgári iskolákra vonatkozó részét szemügyre, akkor sem találjuk azt sem észszerűnek, sem kivételnek, mert épen nem tartjuk soknak azon elméletet, melyet a polgári iskolák nyújthat nyújthat. Ugy azonban az illető olvasót valaminé valamikor arról, hogy az országos polg. isk. tanító-egyesület kíván-

matosnak mondta a polgári iskolákat szakszótálylával megöltani, de azt nem értette meg, vagy félreértette. Mítán a kérdés elég bőven volt már a különböző lapokban is nem egyszer tárgyalva, olvasóinkat nem akarjuk ezzel unítani. Legyen szándékunk is az, hogy megmondjuk, hogy azon szö, hogy a tanulókat mielőtt még kellőleg kifejlettek volna, mielőtt a sikeres munkaközfőzés szükséges elméleti ismereteket megszerelték, volna fúrészt testi munkával nyomoragassuk, hanem van szö arról, hogy a már kellő mértékű oktatás után azonnal is kezdjük a kifejlett ifjakat gyakorlatilag is kiképezni a hajtalmuknak megfelelő pályára. Ez egészen más dolog és ehhez nem szükséges a polgári iskolákat semmiféle átalakító történetnek alávetni, maradtanak azoknak a mik, t. i. értelm. mezők polgárok között polgári iskolának.

Er d e l y i.

A fővárosból.

A magyar tudományi akadémia múlt vasárnap tartotta meg ünnepélyes ülését. Látta való, hogy akadémiaik is szigorúan megtartja a közzétett közzét, közzételéseket ismervén, hogy bizonyos időszámla számot adjon a magyar közönségnek. Kijelölt vagy kijelölendő tövek között ráadásul meg fogott is éze. Kinyitjátja az ünnepély alkalomra legzabab termet, elnöke s főtitkára által szep és gazdag jelentést mondott el; ha szükséges, kegyeltes megemlékezést rendez egy ehlynti jelése tisztelőre és végül rendszert megbe néveltek kedv tudost, hogy az orvoslás és kegyeltes dolgok által is megemlékezést elvitet az tisztelt hallgatóságunk. Most is részestül engedett mind a haromból. Azonban a nagyközönség kevésbé volt figyelmes. Mert nemcsak, hogy — bár fontos — de rendkívül esemény számmal képviselőket magát az ülésen. Hasonlan ezen kis számmal nagy része sem várta be az ülés végét, tisztelőkkel kezeltével is, hogy meztelenül szepes pontok megkezdése előtt — minden este a maga kárára. Mind az által az utóbbi körülmény arra bírhatna az akadémiait, hogy programját megrovidítsa, mire nézve legújabbesoban a kegyeltes dolgok elhagyása látszik meg, érve ez alatt ama ismételt óhaját, hogy a végül polgári iskolákban valakik az eszmáorot költséges teljesítésre.

E szertt tehát csak Lónyai, Arany és Horváth arvendthetők az általános meghallgatás szerenésen. A profi előnk nem mondott valami kimagasló szónoki beszédet. Harmadosz van, ugy mond — szerenésje az elnöki székben állított és azért egyszerűen elősoroltá mindat, a mi a közönség ideje alatt az akadémia programját képes volt. Szerenésről mindenesetre szólhatott Lónyai Menyhért, mivel ez évben közel állt ahhoz, hogy nem válasszák meg. A támasztott három versenytárs csak ügygyel-bajjal győzhette le. Mintegy öngazolás volt tehát, mind a terjedelmese s tartalomús jelentést felvázolva egészen az akadémia pénzügyéről emelkedett meg, minthogy ez korántsem volt oly orvendetes mint az előbbi.

Nékián nem lévén érdekünkben rhapidosan módon akar magasztalni, akár pedig igazolni a Loville: lehet-e objektív íparunk, tők és föld, mint, Bonnetnek művészetes eledelét "két napok" emek behatoló méltánylására nagyobb tört. engelt. *) Narress: s alkalmával bővebben kifejtették Nevilléri nézeteket jelenleg csak azt ismeteljük, hogy szer-pet egészen fogja fel a szenvedély hangját különböző fogzatban erővel tudja markírozni. Vannak kik ismételtül hiszik Nevillé abbéli szemrehányásokkal, hogy egyelőbbi jó szerep Othello, s hogy minden szerepben Othello. Ez a ganes csak apologia Neville mellett, mert sinézet alig dicsérhetőnek jobban, mintha elismerjük, hogy valamely szer-pet, pl. Othellot annyira magaváriért birt, hogy benne szinte nem magját játsza. Hogy Neville épen egyformán alkalmas minden szerepbe, az sem valószínű. Így Rhagaban sokkal több méréseletet tapasztalunk, mint Narressban. Hogy Neville tudna-e a szenvedélyt az emiert természetét és kor igényei szerint módosítani pl. Lear szerepében, erre nézve bizonyosságunk. Nézünk szerint a fiatal hősök szerepében oly igazán, hogy azt, aki ez szakban tökélettel tud léteitleni, sokoldalúan nevelhetjük. Még Davient Emilik sem sikerült a Lear-fajta kísérletet s kinek juttot volna eszébe öt egyoldalúságról valódi oknál, mivel 60 éves korában is a Robin de Bois-féle ifjú bonnyavonakal excedált felülkérlek? Neville is saját orgonizációja megfőlése szerepében a leghatásosabb s a korróltságot nem számítva, művészetének egyéb foglyoságok is határa számba. Ugylátjuk Neville is bizos tudatában van ennek s a néző érdeklését azaz tereket biztosítani magának, a mielőt lehetősége legelőbb profindulhat. Neville elmondásának vonzer-jét rhetorikailé jölessége képez. Rhadassan

*) Targyalmas miatt múlt számban nem adhatuk az szöke részre, kik egy nagy számban állítottak behatolóba te szerpbe foglalkozni a közönséget in esate most is elég érdekel bír.

S z e r k.

TÁRCSA.

Neville Mór Ruy Blas-ja.

Neville Mór e hó 23-án meg egyez, Hogy Viktor Ruy Blas-jában lépett föl. Sajnáljuk, hogy nem valamely shakespearei szerepet választott fölfeletti, melyben fél siker is többet ért volna Ruy Blas teljes sikerénél. Shakespeare szerepeit azok, melyek a költő souverán hatalommal bírja a legelsőszöke művészt is. E szerepekben úgy meg van jelölve a hős jellemének fejlődése stadiumában, legesekélyebb műveival együtt, hogy az előadó művészek nem marad egyet hátra, mint hangot és színt adni a műremeknek, hogy életet nyerjen. És ez elég nagy feladat, mert a művész részéről több önmagadagadást igényel mint Ruy Blas és romantikus szerepeleagei; részint azért, mert Shakespeare szerepében k művészek akarva nem akarva alkalmazzákni ell a költő intenciójához, de másrészt Shakespeare drámájában a hős jellem sokkal önállóbb és kifejlettebb, mint a romantikus drámában. A romantikus drámában a hős szereplése inkább a vele idegen előzményektől és viszonyoktól felteletézt, holott Shakespearenél minden körülmény lehetősége a hős jellemében nagy magyarázati, s a dráma kidömlése elhatározott fordulatával együtt, az ő kizárkölésen emulhat. Shakespeare hősök ékeip mindegyikében hordja a dráma végzetét, melyre nézve a romantikus drámában sokszor mások döntöbelen határoznak, mint a hős maga. A romantikus drámában a költő főtekvése, hogy menő változatosabb bonnyadalmat felteszen s azért a hős érdekében feltelet érdeket játszat egybe. A dráma ezen telésere bonnyadalmán a felős sora szinte öszvölve a másokéval s a nézőt nem annyira az ő sora mint a végköltés általános benyomása ragadja meg. A romantikus hős a shakespearei szemben mindig primitív jelentőségű marad, mert a roha-

mosan haladó bonnyadalmán s a minduntalan változó hangulat a jellemrajz bevezetését akadályozzák. A mit Shakespeare hősében psychologia definiál, azt a romantikus költő többnyire csak sejteti a nézővel.

A romantikus drámáról, ezen általános nézeteket bizást alkalmazhatjuk Hugo Ruy Blas-ja is. Elmondhatni, hogy Ruy Blas is inkább a mások, mint a saját érdekénel fogva válik hőssé. O Don Sallusto de Bazan is a királyne érdekeit van hivatta kiegyenlíteni. Don Sallusto de Bazan a királyne elnöki beszéjja eszközve átjuttja Ruy Blas, s a költő suttatóbéli a frappans helyzetek sorozatát fejleszti, melyek rendelkezése a hősben tragikái szenvedélyt ébreszten; de ez a szenvedély annál kevésbé hatlak ránk, mert motivumait nem a hős egyéniségében, hanem sokkal inkább a költő hitványosága intenciójában találjuk meg. Ruy Blas bukása meg épen nem kielegült, mert az előzményekben nimes kellőleg indokolta. A gaz don Sallusto viszontulakusa magában véve még nem engeszteli ki a nézőt Ruy Blas tragikus sorosával. Ha Ruy Blas szenvedélyében nem csak hős és hanem a rábeszélő is megjelölődne, tén érthetőbbé válna egész szereplése. De ehely helyébe a jellemzés telésége s Ruy Blas is a romantikus jellemek tökéletlenségét bírja, a mi a főnöbér érintet okoknál fogva a romantikus dráma természetéből követezik. Az így elhízott jellem, ha még van hivata valamire Hugo jellemlása pedig a hősnek a rábeszélő is megjelölődne, tén érthetőbbé válna egész szereplése. A színpadon képes meg elrevelni alakot enki. A színes szívesen vállalkozik emek létesítésére, mert a Ruy Blas-féle szerepekben virtuozitást szabadabban érvényesítheti, mint a shakespeareiében. A főelőadó, az hogy a színes a költő tökéletlen eszményével a nézőt nemleg kibékéle, a mi a hős természeténél, ha a költő bizart szereplésével a művészet nem pathosban egyszerűbbé válik. Neville megtudta oldani e feladatot, s Ruy Blas-jában oly sikerrel is rokonszenves alakot varázolt előénk, mely művészetet iránti műköri méltánylással igazolja.

